

УДК 364:37. 043.2

Лавріненко Лідія

ORCID 0000-0002-2666-392

Кандидат історичних наук, доцент кафедри педагогіки,
горекційної освіти та менеджменту,
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського
(м. Чернігів, Україна) E-mail: Lidlav@ukr.net

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті акцентується увага на концептуальних підходах до впровадження інклюзивної освіти в умовах Нової української школи. Виокремлюються питання інтеграції, механізму забезпечення та філософії інклюзивної освіти.

Мета роботи полягає в розкритті можливостей інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в заклади загальної середньої освіти, особливостях психолого-педагогічного супроводу осіб з інвалідністю, окремих аспектах організації інклюзивної освіти в Новій українській школі.

Методологія дослідження. У статті використано аналіз наукових джерел на теоретико-методологічному, організаційно-методичному, нормативно-правовому рівнях пізнання інклюзивної освіти в Україні. Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу, педагогічних досліджень щодо впровадження інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти. Методологія дослідження дозволила визначити й обґрунтувати інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами в сучасний освітній простір.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовано імплементацію інклюзивної освіти в заклади загальної середньої освіти в умовах викликів Нової української школи з метою соціалізації та адаптації дітей з особливими освітніми потребами до життя в суспільстві.

Висновки. Здійснене дослідження дозволяє зробити висновки, що особистісна орієнтація освіти, а саме: створення рівних можливостей для дітей у здобутті якісної освіти, забезпечення варіативності здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей є важливими факторами інклюзивності освітнього процесу. Упровадження інклюзивної освіти має стати пріоритетним напрямом освітньої політики держави не тільки в закладах загальної середньої освіти, а й загалом у всіх освітніх закладах країни. Доведено, що навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти повинно бути забезпечено спектром необхідних послуг відповідно до освітніх потреб дітей з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема педагогічним колективам необхідно підготувати матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу, розробити індивідуальну навчальну програму розвитку, випрацювати методичку спільного навчання дітей.

Ключові слова. Інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивна школа, діти з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Ратифікація Україною Конвенції ООН «Про права дитини» та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захист і розвиток дітей звернули увагу до проблем дітей, які мають певні відхилення в розвитку. Це дало поштовх до розробки цілеспрямованих дій держави щодо створення найсприятливіших умов для забезпечення їхньої самореалізації, соціальної адаптації до життя в суспільстві. Одним з пріоритетних напрямів державної політики в умовах викликів Нової української школи виступає гуманізація системи освіти, що забезпечує інтеграцію дітей з особливими потребами в освітній простір з акцентом на особистісно-орієнтовану освіту, створенні рівних можливостей для дітей і молоді в здобутті якісної освіти, забезпеченні варіативності здобуття освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей тощо.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) лише 20% народжених дітей умовно вважається здоровими, інші – або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або знаходяться в стані між здоров'ям і хворобою.

Визнання прав такої дитини, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору професійної діяльності є дуже актуальним на сучасному етапі розвитку освіти. Тому важливого значення набуває інклюзивне навчання, що передбачає спільне перебування дітей із порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками. Отже, розглянемо концептуальні підходи щодо інклюзивної освіти в умовах викликів Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього часу вітчизняні науковці, зокрема, В. Бондар, С. Богданов, Г. Гаврюшенко, А. Колупаєва, Н. Найда, Н. Софій, І. Ярмошук, Н. Ярмола, С. Єфімова, О. Таранченко та інші присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення осіб з особливими потребами до навчання в закладах освіти, їх реабілітації та соціалізації до суспільних норм. Разом із тим, незважаючи на важливість та актуальність інклюзивної освіти, науковці констатують серйозні проблеми в її науковій розробці та практичній реалізації.

Мета статті полягає в розкритті можливостей інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в заклади загальної середньої освіти, особливостях психолого-педагогічного супроводу осіб з інвалідністю, окремих аспектах організації інклюзивної освіти в Новій українській школі.

Методологія дослідження. У роботі використано комплекс методів дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, конкретизація, порівняння та зіставлення різних поглядів, теоретичного моделювання з метою розробки методики формування готовності учителів до впровадження інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах Нової української школи; емпіричні – спостереження, бесіди, анкетування, аналіз результатів творчої діяльності вчителів, тестування, за допомогою яких визначався актуальний стан сформованості готовності учителів до ефективної діяльності щодо успішної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітній простір сучасної школи

Виклад основного матеріалу дослідження. Пошук підходів до активізації розвитку інклюзивної освіти є важливим державним питанням. Розглянемо основні положення інклюзивної освіти.

Інклюзія (від Inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті. Це політика й процес, що дає можливість усім дітям брати участь у всіх програмах [3, 4].

За визначенням, яке дають Н. Софій та Н. Найда, інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах закладу загальної середньої освіти [3, 4]. На наш погляд, це визначення повною мірою стосується й процесу навчання таких дітей в закладах дошкільної, позашкільної освіти.

Одним із головних завдань інклюзії є відгук на широкий спектр освітніх потреб в шкільному середовищі та поза його межами.

При визначенні сутності інклюзії важливо звернути увагу на чотири елементи, які ілюструють її характерні особливості. Розтлумачимо їх.

1. Інклюзія – це процес. Важливо зазначити, що інклюзія має розглядатись як постійний пошук ефективніших шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. У цьому випадку відмінності розглядаються як позитивне явище, яке стимулює навчання дітей та дорослих.

2. Інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням. Відповідно, вона включає проведення комплексної оцінки, збір інформації з різноманітних джерел для розробки індивідуального плану розвитку та реалізації його на практиці.

3. Інклюзія передбачає присутність, участь та досягнення. «Присутність» в цьому контексті розглядається як надання можливості навчатися в закладі загальної середньої освіти та пристосування, необхідні для цього; «участь» розглядається як позитивний досвід, який набуває учень у процесі навчання, та врахування ставлення учня до самого себе в цьому процесі; «досягнення» розглядається як комплексний результат навчання упродовж навчального року, а не лише результати тестів, державної підсумкової атестації та ЗНО.

4. Інклюзія передбачає певний наголос на ті групи учнів, які підлягають «ризикові» виключення або обмеження в навчанні. Це визначає моральну відповідальність перед такими «групами ризику» та гарантування їм можливості участі в освітньому процесі.

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, яка забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими освітніми потребами [7, 7].

Як проміжний етап розвитку інклюзивної системи освіти можна вважати процес інтеграції. За визначенням В. Бондаря, інтеграція – зусилля, спрямовані на введення дітей з особливими освітніми потребами в регулярний освітній простір. Ми пристосовуємо учня до вимог школи.

У своїх наукових працях А. Колупаєва виділяє кілька типів інтеграції:

1. Соціальна інтеграція. Діти з особливими освітніми потребами можуть брати участь разом з іншими дітьми у позакласній діяльності, такій як харчування, ігри, екскурсії тощо, як у закладах дошкільної освіти, так і в закладах загальної середньої освіти, однак, вони не навчаються разом.

2. Функціональна інтеграція. Як діти з особливими потребами, так і їхні однолітки навчаються в одному класі. Існує два типи такої інтеграції: часткова інтеграція й повна інтеграція. При частковій інтеграції діти з особливими потребами навчаються в окремому спецкласі або відділенні школи й відвідують тільки окремі загальноосвітні заходи – тоді як при повній інтеграції такі діти проводять увесь час у загальноосвітніх класах. Саме останній тип інтеграції можна розглядати як справжню освітню інтеграцію.

3. Зворотна інтеграція. Про такий тип можна говорити тоді, коли здорові діти відвідують спеціальний заклад загальної середньої освіти.

4. Спонтанна або неконтрольована інтеграція. Має місце тоді, коли діти з особливими потребами відвідують загальноосвітні класи без отримання додаткової спеціальної підтримки. Існують причини вважати, що у багатьох країнах чимала кількість таких дітей складають більшу частину тих, кого залишають навчатися на повторний рік [4, 121–135].

Останнім часом поняття інтеграції замінюється терміном «інклюзія», який має дещо розширений контекст: інтеграція відображає спробу залучити учнів з особливими потребами до закладів загальної середньої освіти, а інклюзія передбачає пристосування цих закладів та їх загальної освітньої філософії та політики до потреб усіх учнів – як обдарованих дітей, так і тих, котрі мають особливі потреби [7, 7–8].

Інклюзія потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки це – особлива система навчання, яка охоплює весь різноманітний контингент учнів та диференціює освітній процес, відповідаючи на потреби учнів усіх груп та категорій. Інклюзію в освіті можна розглядати як один із багатьох аспектів інклюзії в суспільстві взагалі.

Сучасна інклюзивна школа – заклад освіти, який забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат в шкільному середовищі. Не дивлячись на те, що інклюзивні школи забезпечують сприятливі умови для досягнення рівних можливостей і повної участі, для їх ефективної діяльності необхідні спільні зусилля не лише з боку вчителів та персоналу школи, а й ровесників, батьків, членів родин [5, 137–139]. Тому серед основних принципів діяльності інклюзивної школи в умовах сьогодення виділимо наступні:

– Усі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, незважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними.

– Школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів і темпів навчання.

– Забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми громадами.

– Діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання.

– Вони є найбільш ефективним засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками [9, 4–15].

Інклюзивне навчання в умовах Нової української школи – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [2].

Інклюзивний підхід до навчання передбачає створення таких умов, за яких усі учні мають однаковий доступ до освіти, у тому числі діти з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах. Також усі учні мають можливість отримати досвід, знання, які сприяють подоланню упереджень й дискримінації та сприяють формуванню позитивного ставлення до тих, хто «відрізняється» [11, 54–58].

Нагальними в умовах Нової української школи постають завдання інклюзивної освіти зокрема, організація освітнього процесу, який би задовольняв потреби всіх дітей; розроблення системи надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами; створення позитивного клімату в шкільному середовищі та поза його межами.

Якість освітнього процесу значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості навчання й розвитку кожної дитини, її індивідуальні особливості. Якими б не були фізичні чи психічні обмеження, у дитини завжди є резерви для розвитку, використання яких може суттєво поліпшити якість її життя. Більшість дітей з особливостями психофізичного розвитку може навчатися у загальноосвітніх школах за умови реалізації моделі інклюзивної освіти.

Пріоритетними напрямками є сприяння соціальному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини з тим, щоб вона відчувала себе неповторним, повноцінним учасником суспільного життя. А отже, складовими моделі інклюзивної освіти є: командний підхід, задоволення індивідуальних потреб дітей, співпраця з батьками, створення сприятливої атмосфери в дитячому колективі. Розглянемо окремо кожен складову.

Командний підхід. Запорукою успішної реалізації моделі інклюзивної освіти є ефективна співпраця вчителів, відповідних фахівців, батьків та учнів. Усі спеціалісти з проблем розвитку дітей є важливими помічниками та партнерами вчителів.

У школі має бути створена своєрідна мережа підтримки. Усі працівники та адміністрація школи, хто працює з дитиною з особливими освітніми потребами, мають допомагати один одному, обмінюватися знаннями, намагатися максимально використовувати місцеві ресурси для досягнення головної мети – реалізації дитиною її потенційних можливостей та підготовки її до самостійного життя [7, 10].

Команда – це група людей, у яких є спільна мета, які співпрацюють, щоб досягти більшого, ніж кожен із них здатен досягти самотужки. Актуальними залишаються питання щодо командної роботи з дитиною, яка має особливі освітні потреби:

– Рішення стосовно методів роботи з дитиною приймаються колективно; члени команди несуть колективну відповідальність за результати.

– Батьки є рівноправними членами команди.

– Усі члени команди мають рівний статус і вважаються однаково важливими.

– Знання та вміння представників різних дисциплін інтегруються під час розробки та реалізації навчального плану роботи з дитиною.

– Адаптація до життя в суспільстві.

Задоволення індивідуальних потреб дітей. До цієї складової інклюзивної освіти входять: розробка індивідуальних навчальних планів та реалізації завдань, визначених у них; проведення необхідних адаптацій та модифікацій.

Індивідуальний навчальний план – документ, який містить детальну інформацію про дитину й послуги, які вона має отримувати. Він розробляється командою педагогів і фахівців та об'єднує їхні зусилля з метою розробки комплексної програми роботи з дитиною і, водночас, визначає, які саме послуги надаватиме кожний фахівець [2].

Батьки є активними учасниками розробки індивідуального навчального плану, оскільки вони знають своїх дітей краще за інших. Індивідуальний навчальний план визначає необхідні адаптації/модифікації та слугує підґрунтям для подальшого планування навчальних занять. Він розробляється та реалізується для кожного учня з особливими освітніми потребами.

Щоб досягти успіху та задовольнити різноманітні потреби учнів, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями, педагогам необхідно змінювати методи навчання, навчальне середовище, матеріали тощо. Ці зміни або пристосування до потреб учнів відбуваються через адаптації або модифікації.

Адаптація – змінює характер навчання, не змінюючи зміст або понятійну сутність навчального завдання. Це процес або результат процесу, який передбачає гармонійне з точки зору індивідуальних прагнень людини (у нашому випадку дитини) задоволення її потреб, створення умов для її здорового, щасливого життя в суспільстві.

Модифікації навчання – змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну складність навчального завдання.

Співпраця з батьками. Для успішної реалізації інклюзивних програм надзвичайно важлива ефективна співпраця педагогів і родин дітей з особливими освітніми потребами. Сучасна освітня філософія, зорієнтована на особистість дитини, ґрунтується на положенні, що батьки є її першими й головними вчителями. Дедалі більше педагогів з повагою ставляться до освітнього процесу, який відбувається вдома і будують свою роботу з урахуванням інтересів дітей та їхніх родин. Оскільки до закладів загальної середньої освіти почали залучати дітей з особливими освітніми потребами, постійна співпраця з їхніми сім'ями має ще більше значення [1, 116–125].

У процесі навчання таких учнів дуже важливо враховувати інтереси, пріоритети й турботи сімей. Батьки дітей з порушеннями психофізичного розвитку мають працювати в тісному контакті з учителями та іншими фахівцями під час розробки та реалізації навчальних планів, їх адаптації, організації освітнього середовища тощо.

Створення позитивної атмосфери в дитячому середовищі. У класах (школах), де навчаються учні з різними рівнями розвитку та здібностей, педагоги мають підтримувати один одного у застосуванні найефективніших стратегій навчання. Якщо у школі створено доброзичливу, невимушену атмосферу, якщо тут визнають унікальність кожного (і педагога, і учнів) та підтримують їх, це суттєво підвищує ефективність навчання [7, 12].

Школа, клас мають стати рідними для учнів та їхніх родин. Батьки почуватимуться спокійніше, якщо будуть також залучені до освітнього процесу. Постійна соціальна взаємодія в різноманітних умовах, за різних обставин, в різних ситуаціях зближує учнів, виробляє емпатію, прихильність один до одного, усвідомлення індивідуальності кожного, відчуття захищеності.

Механізм забезпечення інклюзивного навчання передбачає поетапну діяльність:

1. Дитина з особливими освітніми потребами до вступу у заклад дошкільної освіти, школу проходить обстеження в інклюзивно-ресурсному центрі.

2. Батьки дитини мають право вибрати адекватно заклад освіти, де вона буде навчатися.

3. Заклади загальної середньої та дошкільної освіти організують педагогів для здійснення корекційно-педагогічної роботи з відповідними групами дітей і кожним окремо [10, 10–12].

Діти з порушеннями розвитку потребують підтримки в освітньому процесі, тому на керівника закладу освіти покладається завдання щодо формування команди психолого-педагогічного супроводу та забезпечення її роботи в закладі освіти.

Для учнів, у яких виникають труднощі під час навчання та які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі, за рішенням закладу освіти надається підтримка першого рівня, яке приймається на основі рішення команди психолого-педагогічного супроводу, або висновку інклюзивно-ресурсного центру.

Для інших учнів рівень підтримки забезпечується відповідно до висновку інклюзивно-ресурсного центру [8].

Серед умов для організації інклюзивного навчання в Новій українській школі виокремимо: забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень такого закладу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема тих, що пересуваються на візках, та дітей з порушеннями зору; забезпечення необхідними навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками та індивідуальними технічними засобами навчання; облаштування кабінетів учителя-дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного для проведення корекційно-розвиткових занять; забезпечення відповідними педагогічними кадрами [7, 13].

На засновника закладу загальної середньої освіти покладено відповідальність щодо виділення в установленому порядку коштів для забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень таких закладів дітей з особливими освітніми потребами, сприяння створенню відповідної матеріально-технічної та методичної бази, забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами у класах з інклюзивним навчанням, сприяння провадженню інноваційної діяльності, здійснення заходів щодо придбання транспортних засобів для підвезення таких дітей до місця навчання та додому [6, 20–25]. Засновник закладу загальної середньої освіти несе відповідальність за організацію, стан та якість інклюзивного навчання.

Загальновідомо, що успішність упровадження інклюзивної освіти залежить від поінформованості педагогічних працівників про існуючі проблеми в освіті дітей з особливими потребами, розуміння інклюзії як цінності демократичного суспільства, розвитку толерантності, зміни ставлення до дітей з особливими освітніми потребами з боку педагогів, батьків, пересічних громадян. Філософія інклюзивної освіти виокремлює певні цінності:

- рівний доступ до навчання в закладах освіти та здобуття якісної освіти кожною дитиною;
- визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно, необхідність створення суспільством належних для цього умов;
- забезпечення права дітей розвиватися в родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої громади;
- залучення батьків до освітнього процесу дітей як рівноправних партнерів і перших вчителів своїх дітей;
- навчальні програми, в основі яких лежить особистісно орієнтований підхід й які сприяють розвиткові навичок навчатися упродовж усього життя та повноцінній участі у житті громади, суспільства;
- визнання факту, що інклюзивна освіта потребує додаткових ресурсів, необхідних для забезпечення особливих освітніх потреб дитини;
- використання результатів сучасних досліджень і практики під час реалізації інклюзивної моделі освіти;
- командний підхід у навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків і спеціалістів [7, 4; 14].

Інклюзивна освіта в умовах Нової української школи має певні переваги для дітей з особливими освітніми потребами: завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей; ровесники відіграють роль моделей для дітей з особливими освітніми потребами; оволодіння новими вміннями та навичками відбувається функціонально; навчання проводиться з орієнтацією на сильні якості, здібності та інтереси дітей; у них є можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими однолітками й участі у громадському житті.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, винятково важливого значення в умовах сьогодення набуває навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Для впровадження інклюзивного навчання вчителі мають змінюватися, причому йдеться про зміни на рівні прийняття нової освітньої парадигми.

Ефективність спільного навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами й здорових однолітків залежить від спеціальної підготовки психолого-педагогічних кадрів. Участь батьків у

впровадженні та здійсненні інклюзивних навчальних програм є одним із ключових елементів досягнення успіху.

Уся робота спрямовується на досягнення головної мети – підготувати дитину з особливими освітніми потребами до самостійного незалежного життя.

Перспективи подальших наукових розвідок розглядаються автором як продовження дослідження щодо впровадження інклюзивної освіти у позашкільних та вищих закладах освіти.

References

- Єфімова С. М. Налагодження партнерських стосунків з родинами. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб.* / За заг. ред. Даниленко Л. І. Київ, 2007. 128 с.
Yefimova, S. M. (2007). Nalahodzhennya partners'kykh stosunkiv z rodynamy [Establishing partnerships with families]. *Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya – Inclusive school: features of organization and management*. Kyiv, Ukraine, 128 p.
- Закон України «Про освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/2145-19 (дата звернення: 15.02.2022).
Zakon Ukrayiny «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. Retrieved from : zakon.rada.gov.ua/go/2145-19.
- Кавун Ю., Ворон М. Інклюзивна освіта. *Дефектолог*. 2007. № 5. С. 4–11.
Kavun, Y., Voron, M. (2007). Inklyuzyvna osvita. [Inclusive education]. *Defektolog – Defectologist*. № 5.
- Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Самміт-Книга, 2009. 272 с.
Kolupaeva, A. A. (2009.) Inklyuzyvna osvita: realiyi ta perspektyvy: monohrafiya [Inclusive education: realities and prospects: a monograph]. Kyiv, Ukraine : Summit Book, 272 p.
- Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Науковий світ, 2010. 195 с.
Kolupaeva, A. A., Savchuk, L. O. (2010). Dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy ta orhanizatsiya yikh navchannya [Children with special educational needs and the organization of their education]. Kyiv, Ukraine : Naukovyy svit, 195 p.
- Колупаєва А., Софій Н., Даниленко Л. Інклюзивне навчання: партнерські стосунки з родинами. *Директор школи*. 2011. № 10 (634). С. 20–25.
Kolupaeva, A., Sofij, N., Danilenko, L. (2011). Inklyuzyvne navchannya: partners'ki stosunky z rodynamy. [Inclusive education: partnerships with families]. *Dyrektor shkoly. – School Director*, 2011, № 10 (634).
- Лаврінченко Л. І. Школа для кожного (окремі аспекти інклюзивної освіти): навч.-метод. посібник. Чернігів: Чернігівський національний технологічний університет (ЧНТУ), 2017. 168 с.
Lavrinenko, L. I. (2017) Shkola dlya kozhnoho (okremi aspekty inklyuzyvnoyi osvity) [School for everyone (some aspects of inclusive education)]. Chernihiv, Ukraine : Chernihiv National University of Technology, 168 p.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження ПОРЯДКУ організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти». URL : zakon.rada.gov.ua › 957-2021-п (дата звернення: 20. 02. 2022).
Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 15 veresnya 2021 r. № 957 «Pro zatverdzhennya PORYADKU orhanizatsiyi inklyuzyvnoho navchannya u zakladakh zahal'noyi seredn'oyi osvity» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 15, 2021 № 957 «On approval of the PROCEDURE for the organization of inclusive education in general secondary education»]. Retrieved from : zakon.rada.gov.ua ›957-2021-p.
- Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7–10 июня 1994 г. Київ, 2000. 21 с.
Salamanskaya deklaratsiya. Ramki deystviy po obrazovaniyu lits s osobymi potrebnoyami, prinyatyue Vsemirnoy konferentsiyey po obrazovaniyu lits s osobymi potrebnoyami: dostup i kachestvo (2000) [Salamanca Declaration. Framework for Action on the Education of Persons with Disabilities adopted by the World Conference on the Education of Persons with Disabilities: Access and Quality]. Salamanca. Spain, June 7–10, 1994, Kyiv, Ukraine, 2000. 21 p.
- Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб.* / за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.
Sofij, N. Z., Najda, Yu. M. (2007). Kontseptual'ni aspekty inklyuzyvnoyi osvity [Conceptual aspects of inclusive education]. *Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya – Inclusive school: features of organization and management*. Kyiv, Ukraine, 128 p.

11. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Софій Н. З. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. Даниленко Л. І. Київ, 2007. 128 с.*
 Taranchenko, O. M., Najda, Yu. M. Sofij, N. Z. (2007). Vrakhuvannya vidminnostey rozvytku ta navchal'noyi diyal'nosti ditey z osoblyvostyamy psykhofizychnoho rozvytku v protsesi navchannya [Taking into account the differences in the development and educational activities of children with features of psychophysical development in the learning process]. *Inklyuzyvna shkola: osoblyvosti orhanizatsiyi ta upravlinnya – Inclusive school: features of organization and management*. Kyiv, Ukraine, 128 p.

Lavrinenko L.

ORCID 0000-0002-2666-392

PhD in History, Associate Professor
 Department of Pedagogy, Correctional Education and Management,
 Chernihiv regional Institute of postgraduate pedagogical education
 named after K. D. Ushinsky
 (Chernihiv, Ukraine) E-mail: Lidlav@ukr.net

INCLUSIVE EDUCATION IN THE CHALLENGING CONDITIONS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

The article focuses on conceptual approaches to the implementation of inclusive education in the New Ukrainian School. The issues of integration, mechanism of provision and philosophy of inclusive education are singled out.

The purpose of the work is to reveal the possibilities of integration of children with disabilities into the system of comprehensive secondary education, features of psychological and pedagogical support of persons with disabilities, some aspects of inclusive education in the New Ukrainian School.

Methodology of research. The article uses the analysis of scientific sources at the theoretical and methodological, organizational and methodological, regulatory and legal levels of knowledge of inclusive education in Ukraine. The methodological basis of the study is a systematic approach to analysis, pedagogical research on the implementation of inclusive education in general secondary education. The research methodology allowed to determine and substantiate the integration of children with special educational needs into the modern educational space.

The scientific novelty of the obtained results is that the implementation of inclusive education in secondary education institutions in the context of the challenges of the New Ukrainian School in order to socialize and adapt children with special educational needs to life in society.

Conclusions. The study concludes that the personal orientation of education, namely: creating equal opportunities for children to get quality education, ensuring the variability of basic or complete secondary education according to abilities and individual capabilities are important factors in the inclusiveness of the educational process. The introduction of inclusive education should become a priority of the state's educational policy not only in general secondary education institutions, but also in all educational institutions in the country. It is proved that education of children with disabilities in general secondary education should be provided with a range of necessary services in accordance with the educational needs of children with mental and physical disabilities, in particular pedagogical teams need to prepare logistics on joint education of children.

Keywords: inclusion, inclusive education, inclusive school, children with special educational needs.

Стаття надійшла до редакції 09.07.2022

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор С. Б. Пономаревський